Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28.04.2020, sp. zn. 25 Cdo 2202/2019, ECLI:CZ:NS:2020:25.CDO.2202.2019.1

Číslo: 74/2021

Právní věta: Byla-li dálniční svodidla před poškozením plně funkční, pak náklady na jejich opravu výměnou poškozených dílů za nové jsou vynaloženy účelně, a představují tak skutečnou škodu.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 28.04.2020

Spisová značka: 25 Cdo 2202/2019

Číslo rozhodnutí: 74

Číslo sešitu: 8

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Náhrada škody

Předpisy: § 2952 o. z.
§ 2969 odst. 1 o. z.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalované proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 6. 3. 2019, sp. zn. 23 Co 18/2019.

I.
Dosavadní průběh řízení

1. Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 6. 3. 2019, č. j. 23 Co 18/2019-84, potvrdil rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 7. 11. 2018, č. j. 8 C 91/2018-56, jímž obvodní soud žalované uložil zaplatit žalobci 94.798 Kč s příslušenstvím a nahradit mu náklady řízení, a rozhodl o nákladech odvolacího řízení.

2. Městský soud vyšel ze zjištění, že dne 1. 4. 2015 při dopravní nehodě vozidla cizozemského dopravce došlo ke škodě na ocelových středových svodidlech dálnice D1, která jsou ve vlastnictví České republiky, a hospodaření s nimi je svěřeno žalobci. Žalobce zaplatil za opravu svodidel společnosti J. s. r. o. částku 263.288 Kč. Česká pojišťovna a. s., pověřená likvidací pojistné události, vyplatila žalobci pojistné plnění jen ve výši 168.490 Kč s odůvodněním, že svodidla byla opotřebena o 80 % a oprava byla provedena výměnou poškozených částí za nové. Proto náhradu snížila o 94.798 Kč (hodnotu opotřebení svodidel). Odvolací soud souhlasil s názorem obvodního soudu, že silniční svodidla jsou unikátní věcí, která ze své podstaty není obchodovatelná na tržní bázi, je obtížné stanovit jejich obvyklou cenu po odečtení hodnoty opotřebení (amortizace), a žalobce, který je

povinen zajistit bezpečnost silničního provozu udržováním funkčních svodidel, nemohl této své povinnosti dostát jinak než instalací nových svodidel. Jejich oprava za použití opotřebených dílů totiž není možná. Skutečná škoda, která žalobci vznikla a kterou by škůdce byl povinen nahradit podle § 2969 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, (dále jen „o. z.“), je tak představována náklady na instalaci nových svodidel.

II.
Dovolání a vyjádření k němu

3. Rozsudek odvolacího soudu napadla žalovaná dovoláním, jehož přípustnost odůvodňuje tím, že odvolací soud se svým rozhodnutím odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, zejména usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2015, sp. zn. 25 Cdo 2818/2015, a rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2012, sp. zn. 25 Cdo 3729/2011, v otázce zhodnocení nemovité věci, resp. její součásti opravou (výměnou). Odvolací soud se nevypořádal se skutečností, že svodidla nejsou samostatnou věcí movitou, ale součástí věci nemovité, pozemní komunikace, a na věc aplikoval nepřiléhavou judikaturu k náhradě škody na motorových vozidlech. Žalovaná nesouhlasila se závěrem odvolacího soudu, že svodidla byla v době dopravní nehody plně funkční, takový závěr nemá oporu v provedeném dokazování. Svodidla ve stáří 37 let byla poškozena rozsáhlejší korozí a žalobce by je stejně musel v nejbližší době vyměnit za nová. Pokud by žalobci byla vyplacena náhrada rovnající se ceně nových svodidel, došlo by na jeho straně k bezdůvodnému obohacení o částku, která převyšuje skutečnou zůstatkovou cenu svodidel ke dni jejich poškození, a to v rozporu s konstantní judikaturou Nejvyššího soudu, např. rozsudkem ze dne 28. 11. 2001, sp. zn. 25 Cdo 347/2000, či rozsudkem ze dne 19. 9. 2002, sp. zn. 25 Cdo 2575/2000. Dodáním nových komponentů se svodidla zhodnotila, namísto toho, aby opravou byla uvedena do původního stavu při vynaložení toliko nutných a účelných nákladů. Zhodnocení věci není součástí skutečné škody, proto za něj škůdce nemůže odpovídat. Žalovaná odvolacímu soudu také vytkla nedostatečné odůvodnění, v němž se odvolací soud nevypořádal se všemi relevantními námitkami žalované ani s judikaturou, na kterou odkazovala. Domáhala se změny napadeného rozsudku a zamítnutí žaloby, případně jeho zrušení a vrácení věci k dalšímu řízení.

III.
Přípustnost dovolání

4. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) shledal, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou – účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), zastoupeným advokátem ve smyslu § 241 o. s. ř. a je přípustné podle § 237 o. s. ř. pro řešení výkladu rozsahu náhrady skutečné škody na věci podle § 2952 a § 2969 odst. 1 o. z., neboť tato otázka nebyla dosud v judikatuře Nejvyššího soudu ve vztahu k danému skutkovému stavu řešena a rozhodnutí obou soudů na této otázce závisí. Dovolání není důvodné.

IV.
Důvodnost dovolání

5. Nesprávné právní posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.) může spočívat v tom, že odvolací soud věc posoudil podle nesprávného právního předpisu, nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil, případně jej na zjištěný skutkový stav věci nesprávně aplikoval.

6. Podle § 2952 o. z. se hradí skutečná škoda a to, co poškozenému ušlo (ušlý zisk). Podle § 2969 odst. 1 o. z. se při určení výše škody na věci vychází z její obvyklé ceny v době poškození a zohlední se, co poškozený musí k obnovení nebo nahrazení funkce věci účelně vynaložit.

7. Právní úprava odpovědnosti za škodu na věci byla v § 443 zákona č. 40/1964 Sb., občanského

zákoníku účinného do 31. 12. 2013 (dále jen „obč. zák.“), založena na zásadě, že východiskem pro určení náhrady je obvyklá cena věci v době poškození. Judikatura, které se žalovaná dovolává, směřovala k výkladu § 443 obč. zák.

8. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, účinný od 1. 1. 2014, kromě shora uvedeného východiska, které z předchozí právní úpravy přejímá, navíc stanoví, že kromě obvyklé ceny věci v době poškození musí být vzato v úvahu i to, co poškozený musí vynaložit k obnovení nebo nahrazení funkce poškozené věci. Při poškození věci tedy např. nepůjde jen o to, že poškozena byla několik let stará čalouněná sedadla v automobilu v určité obvyklé ceně, ale i to, že poškozený měl až do škodné události funkční automobil a že k obnovení jeho funkčnosti musí vynaložit náklady, které by jinak vynaložit nemusel. Náhrada tak může převýšit samu obvyklou cenu poškozené věci, přičemž – se zřetelem k judikatorní praxi běžné v zahraničí – může jít o převýšení až třetinové. Viz Eliáš, K. a kolektiv. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou. Ostrava: Sagit, 1. vydání, 2012, s. 1047.

9. Touto novou právní úpravou se podtrhuje význam uvedení v předešlý stav, a to především z pohledu nahrazení nebo obnovení funkce poškozené věci. Přitom je zajisté nutno zabývat se otázkou účelnosti nákladů, nutných k uvedení poškozené věci do (z pohledu funkčnosti) předešlého stavu. Nadále tedy uplatnění principu neobohacení se poškozeného škodnou událostí (jenž je stále platným) bude znamenat nutnost hodnocení otázky, zda poškozený pro odstranění škody na věci, nutné k obnovení její funkčnosti, vynaložil skutečně pouze takové účelné náklady, bez kterých by uvedení věci v původní stav tak, aby mohla znovu plnit původní funkci, nebylo možné. Tyto zásady budou platné pro stanovení nákladů na náhradu škody jak na věci movité, tak na věci nemovité. Nová právní úprava je také v souladu s judikaturou Ústavního soudu k náhradě škody podle občanského zákoníku účinného do 31. 12. 2013, podle níž ustanovení o rozsahu náhrady škody mají být vykládána takovým způsobem, který zahrne všechny druhy nákladů, kterým byl poškozený vystaven v příčinné souvislosti s protiprávním jednáním škůdce a škodou na věci vzniklou (viz nález ze dne 30. 11. 2010, sp. zn. IV. ÚS 444/11).

10. V daném případě soudy obou stupňů vyložily ustanovení § 2969 odst. 1 o. z. správně, když při hodnocení otázky, zda se žalobce domáhá skutečně účelně vynaložených nákladů na obnovení funkce poškozených svodidel, vzaly v úvahu, že před poškozením svodidla plnila svou funkci, v důsledku nehody ji plnit zcela přestala a k jejímu obnovení neměl žalobce jinou možnost, než zakoupit a instalovat nové díly svodidel. Trh s použitými svodidly (či jejich díly) neexistuje, nová svodidla nakupuje od výrobce stát či územně samosprávní celky. Žalobce objektivně neměl možnost nahradit poškozené části svodidel částmi obdobně opotřebenými, zakoupení nových dílů bylo tedy ze strany žalobce postupem nejen účelným, ale jediným možným. Dovolací soud se sice ztotožňuje s dovolatelem v názoru, že svodidla jsou podle § 12 odst. 1 písm. d) zákona č. 13/1997 Sb. o pozemních komunikacích součástí dálnice, jde však o součást nezbytně nutnou k tomu, aby daná pozemní komunikace sama mohla být pokládána za funkční a mohla být používána. Proto nelze ani hovořit o zhodnocení samotných svodidel výměnou jejich části za novou, neboť zhodnocena by případně mohla být jen celá věc, tedy dálnice, jejíž jsou svodidla součástí. Vzhledem k povaze dálnice se ovšem výměnou svodidel nemění její finanční hodnota, ale udržuje se její funkční hodnota. K námitce žalované ohledně životnosti svodidel je třeba dodat, že tato životnost není nikde výslovně stanovena, proto je logické, že je dána jejich funkčností. V daném případě zjevně svodidla přes své tvrzené stáří funkční byla, neboť zabránila přejetí kamionu s návěsem do protisměru. Za této situace je správný závěr odvolacího soudu, že náklady na opravu dálničních svodidel výměnou poškozených dílů za nové jsou vynaloženy účelně, a tvoří tak skutečnou škodu způsobenou škůdcem na dálnici.

11. Judikatura, na kterou se žalovaný odvolával, na danou věc nepřiléhá, neboť řešila jiný skutkový stav. Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 2575/2000 řešil význam tržní ceny domu, dosažené po odstranění škody způsobené částečnou demolicí, zatímco v daném případě se jedná o škodu na

neobchodovatelné nemovité věci (dálnici), u rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 3729/2011 bylo podstatné, že při odstraňování škody na bytu došlo částečně ke zlepšení jeho dosavadního stavu a částečně též k úpravám jeho nepoškozených částí. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2015, sp. zn. 25 Cdo 2818/2015, pak je skutečně třeba pokládat za překonaný, a to v současné době především samotnou změněnou právní úpravou. Závěry zmíněného rozsudku byly však korigovány již nálezem Ústavního soudu ze dne 27. 4. 2017, sp. zn. II. ÚS 795/16.

12. Dovolací soud proto stejně jako soud odvolací vážil právem chráněné zájmy obou účastníků, jejich postavení a vztah ke způsobené škodě i její náhradě. Žalobce je povinen pečovat o technický stav dálnic a zajistit, aby mohly být bezpečně užívány. To lze jen tehdy, jsou-li opatřeny (mimo jiné) středovými svodidly, vyhovujícími daným technickým parametrům – především nepoškozenými. Aby své povinnosti dostál, musel žalobce zajistit opravu svodidel, kterou nebylo možno realizovat jinak než nahrazením poškozených dílů novými. Žalobce si při náhradě škody nepočínal neekonomicky či rozmařile, ale opravu provedl jediným možným způsobem. Žalovaná je podle § 24 zákona o pojištění odpovědnosti za újmu způsobenou provozem vozidla povinna nahradit žalobci újmu, vzniklou v důsledku protiprávního jednání řidiče cizozemského vozidla. Zájmem žalované nepochybně je, aby se žalobce na její úkor neobohatil. Má-li však být v řízení dána přednost jednomu z právem chráněných zájmů, nechť je to zájem žalobce, který se nedopustil žádného porušení práva a ze svého postavení poškozeného se nepokouší těžit.

13. Z uvedeného vyplývá, že napadené rozhodnutí je z pohledu uplatněného dovolacího důvodu správné, Nejvyšší soud proto dovolání žalované podle § 243b odst. 2 o. s. ř. zamítl.